

શ્રી ગણેશાયનમઃ

કનક કશરી. નાટકનાં ગાયનો.

સ્થાવી અને છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર :—

શ્રી વિજય નૌતમ નાટક સમાજના માલીક.
વિઠ્ઠલદાસ હેમચભાઈ સાવનગરવાળા.

હાલ મુકમ-સ્ટેશનરોડ પ્રી.સેસ થીએટર-સુરત.

બંધ સ્વામિત્વના સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધ કરનારને સ્વાધીન છે.

પ્રા. ખુશવંદ અમીચંદના પી સુરત જૈન એ. પ્રી. પ્રેસમાં પ્રબુધંકર
નરભોરામ બાસે છાપ્યું છે. અપાટીયા ચકલા-સુરત.

આવૃત્તિ ૭ મી]

સંવત ૧૯૭૬]

[પ્રત ૨૦૦૦

[સને ૧૯૧૬

(કંમત ૦-૩-૦

નમિદાર મુઆઈ સરકારની

ગુજરાતી બેંક લિમિટેડ વિદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે અમા
ગી બનાવેલી બાદશાહી યાકુતી અનંગ વિજ્ઞાસની
ગોળીઓ એના લાઈચ ખરીદે તેનાં કિંમતિય જાતની પુર-
શાનકારક ચીજ નથી એવું સંટીશીકેટ આપેલું છે. અને
એ ઉપર હા ફજવાડી દવા અડસીર હોગથીજ વિજ્ઞાયતાનાં
પાસ થયેલા મોટા ડાક્ટરો રાજા મહારાજાઓ, નવાબો તથા
દેશી અને અંગ્રેજ ગૃહસ્થો મોટા સરકારી અમલદારોમાં
પણ બહુ વખણ થયે છે. બાદશાહી યાકુતી

અનંગ વિજ્ઞાસ.

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તામન પાછી લાવે છે.
પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીચું-
વીકરના તમામ વ્યાધી મટાડે છે. અને વીચું છટું
બનાવી ખડું પુરુષ તન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર
અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક ભેરાવર
બનાવનાર આ દવાના લાભ લેવા અમારી ખાસ બલા-
મણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ જાતની પરેશની
જરૂર નથી, ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂપિયા ૧૦

બાદશાહી યુનાની લેપ

ઉમદા દવાઓ નાથા આ લેપ બનાવેલ છે. અને તે
નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. ખડું પુરુષાતન લાવવા માટે
આ લેપ ફતેહમંદ ઇલાજ છે આંકેસ એકની ડબીના
રૂપિયા આઠ તમામ દવાઓનું પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.
બાદર કાળાકાસ માતીરમ—રાજકોટ—કઠીયાવાડ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક. ૮૩૫૫ વર્ગીક.

પુસ્તકનું નામ ૩૧૩૩૨૧૨૧

વિષય ટ - : ૨-૪

શ્રી હરિ ૐ પરમબ્રહ્મ પરમાત્મને નમઃ

કનક-કેશરી નાટકનો ટુંક સ્ક્રીપ્ટ.

એક ૧ લો.

પ્રારંભ પ્રારંભ.

પ્ર, ૧ લો રાજ દરબાર — રાજા રાજા શુભ પ્રસંગ પર આવ્યા
વિશાળ રાજ્યના રાજા બાલરામ સંઘે ૧૧ રાજા કનકસીંહ તથા
કુમાર તિરે ૧૧ પ્રમુખ પ્રારંભના પુરસ્કાર કનકસીંહના રાજ્ય
શોહજનો અન્ન, વિશાળ પગરો પગરો ચાલી પ્રાપ્ત પુરુષ
શુભશાંતિની સાચા મંત્રી ૧૧ રાજાશ્રી રાજાના પ્રીતિ
વચન, રાજ્યના ૧૧ ઐક્યતાનુ રિંગ શેન, મુખ્ય મંત્રી કેશિ
દેવસેહ, અન્ય મુખ્ય સરકાર કલ્યાણકર્તા રાજ્યે " દરબાર
કરવાના પ્રાપ્ત " સંઘની વિવેચન, નયનાઓના નૃત્યમાળ
રાજા પ્રધાન રાજ્યે ઉપજીવું પેલું જીવન.

પ્રવેશ ૨ લો અંતઃપુર — પ્રિયતમની પત્નિ રાજા પર રાજા ભાનુમતી
ના નિરહે દ્યાર, પ્રિયતમ પ્રિયતમ રાજ્યેના પ્રાપ્ત પ્રેમે દ્યાર

પ્રવેશ ૩ લો ચપલ નું મહાન — વિશાળજાતી વિશાળી કંઠાળી
અને સરખી રાજા સેનાગાર્હાત સુંદરી પુત્રીએના સુખ
ભોમ ભાગી સંઘ પાનતી ચાલતા અંતઃરક્તના જાગી
પાના ઉદ્યાર ઉંધી કેમ રાજી જઈ " પેટીમાના રીંગણા
જેવાં પડીત અનેલા નકલી સુખારાના સાચી અને એવલા
પર આસક્ત થયેલા સીંહવ્રજનું આવવું. પેતાની પંકિતાઈ

અને પ્રપંચાદ્યુતું ગોટલા બધું માડું મગદાવવું, અને થોભ-
વથે ખાવેલા કુંતલાના વરના શોષ કરવાનો નિશ્ચય કરીને
જવું.—

પ્રવેશ ૪ હો દેશરી જીવન—નાયકાઓના નાચરંજ સાથે શરા-
ખાતાનમાં ગુલતાન અનેકાં, અને કોટિલ્યતાના ભોગ થએલા
દેશરી સિંહના પોતાના મોટાભાઈ કનકસીંહ પ્રત્યેના કુટિલ
હિદય, મહારાજા કનકસીંહનો પત્ર લઈ કુસુમપૂરથી જુદા
હસીનું અગમન, પત્રપાઠ કરતાંજ દેશરી કોષાયમાન જુદા
પત્ર અત્યાચાર, રાણી ભાગીરથાને હાથે જુદાનો અચાવ સાધી
ભાગીરથાના સ્વરવામી પ્રત્યે કુટુંબકલહ નહીં અદરવાના
આન્ધર્યાય હિદય દેશરીએ તેનો કરેલો તિરસ્કાર અને
અવરય હૃદ્ય આરંભવાનો નિર્ધાર,

પ્રવેશ ૫ મો કોટિલ્ય જીવન—મહારાજા કનકસીંહે કરેલા અપ-
માનનો ભવણ પ્રતિશોષ લેવા સંબંધી કોટિલ્યસીંહના કોટિ-
લ્ય હિદય, કુળાવતનો સહેલો સગે વાણી વિનોદ,
સમવયરકી સખીઓની હંડી હોલી, કુમાર કુસુમસીંહ અને
કલાવતનું પ્રણય મિલન—તથા ઉભયે એકી સાથે નિરાધા-
રેલું સમર જીમનું મન.

પ્રવેશ ૬ હો અપહંગુહ—કુંતલા—ઠિરોરનો મામિંક પ્રણય
વિનોદ અને અરણપરસ એક ગીજ સાથે પરણવાની લીધે-
લી પ્રતિજ્ઞા, સિંહલજનું આગમન કાપટ્યમુર્તિ કુતલાનું
વશકણ વર્તન અને કુંતલાને નિદાણી સિંહલજના અંતઃક-
રણનું થએલું પવિર્તન અપણા સાથે કુંતલાના વર સંબં-
ધી વિવેચન, સિંહલજની મુખાંધ પર અપણાને થએલો કોષ
હિદય અને હિદયલો વિરોધ—

પ્રવેશ ૭ મો સંમરભુમિ—કનકસિંહની પુત્ર શિવિર-રણુભુમિમાં
જમાડેથી આવી પહોંચેલાં કચરી અને કનકનો સમરસ્યલમાં
બેઠો,—ભાઈ ભાઈ વચ્ચે બીપજુ પુત્ર આરબી નાકક નિર્દોષ
થોડાઓનાં શિવિર નહીં રેવાવરા સંતોષી “રાજા કનકસિંહ”
હના કેશરીસિંહ પ્રત્યે—

“ચીકર લાખોવાર એ અન્યાયના સંગ્રામ છે,
લક્ષ્ય નહિ એ કૃતિનાં પશુ નાચ નગ્ના કામ છે.
કૃતિ કુલ ગૌરવ તપશ્ચ નવ અસત પંથે ચાલવું,
કરી કૃતિ અથવા ચીરતા કાં સ્વર્ગમાં જાંતે જવું.”
એરે વગેરે બોધ વચન, કેશરીએ નેનો અસ્વીકાર કરવાથી
જગેશ્વર બીપજુ સમરાનત્ર, બે દા કેટિવસિંહે શિવિરમાં
જમાડેથી દાવાનત્ર, કટાકરીના કરી સમયમાં રાણી બાહુ
મતિ તથા બાળક કુમારને લઈ રક્ષનાયે કંપાણુસોલું
પ્રયાણુ અધમં પુષ્ટે કેશરીનો વિજય— ટેબો.

અંક પહેલો સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો અરણ્ય—અધર્મ પુત્રથી જય પામેલા કેશરીસિંહનું
સ્વ સૈન્યસહ નીકળવું અને કનકનિંદને જીવનો યા મુએશ્વર
પણ પોતાની સમક્ષ રણુ કરવા કેટિવસિંહને સ્વાતા કરી
પોતે કુમુમપુરમાં સ્વસતા સ્થ પનાથે જવું.

પ્રવેશ ૨ જો—જગેશ્વર શિવિરમાંથી બાનુમતી એરેને સહીસમક્ષ
સત સમ પુષ્ટ સ્થાનમાં કંપાણુનિહનું આગમન, રાણીનું
આકંઠ, કુમાર કુમુમને શોધતા પહોંચા અનેકા રાજા કનક

સિંદુનું પણ આગમન, કુમારને શોધી નિર્ભય રથાને મુકવા માટે વર કલ્યાણ સિંદુનું પ્રયાજ, અને વિધા કૃતિને માન આપના મહાનાજી કનકસિંદુનું વાણને અથડાવવા અને મુકાવે મન, બાદ તેની શોધ કરતાં કોટિસિંદુનું આવમન, તે દંભ્યાન કુમારને સ્વસ્થ કરી વાર કલ્યાણ સિંદુનું પણ અને રસામન સૈન્ય સાથે કોટિસિંદુને આવેલો જોઈ કલ્યાણ સિંદુને ઉપરનું કોટિવર્ણ, કોટિસિંદુને વચ્ચે વતંડાવાદ, બદલાવ વર કલ્યાણના કલોપીક વકાફારી, અને કોટિસિંદુની બાંધામા તેણે પહેચાડેલી કમકર ખુવારી, ટેનલો.

પ્રવેશ ૩ જો અકમસિંદુનું કાન—કુદનપુરના એકટિંમ કોટવાલ અકમાસિંદુને નાં રિહલજીએ અપલા પડના પોતાના જોણની માટેલી ફરીયાદ, અકમ અને સિંદુલજી વચ્ચેના વતંડાવાદ, અપલાના અપલ અક્ષુ બાણથી અકમ જોળેના અકમસિંદુની શ્લોક બંધાવ અને બાજી મુલત પર મુલતથી રાખેલી સિંદુલજીની ફરીવાદ.

પ્રવેશ ૪ થો અરુપય—બાલક કુમાર કુનિ સિંદુ સાથે અરુપયમાં જુલી પડેલી વૃન્દા દાસી બાંકદ કરે છે. તે દંભ્યાન કેલસિંદુ સંન્ય રથે નાં આવી તેની પસે આંની માન્યુકી કરે છે, અને કનકસિંદુને પક્ષ તથા પોતાના પક્ષમાં આવવા અનેક પ્રકારે સમજાવે છે. વૃન્દા એકની બે ન સવાથી તેને કેદ કરી લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૫ થો અરુપય—બનધેર અરુપયમાં પદમુત થએલા, રાજ્ય રાણી, કમના જુરી કદાણી, રાજદાથી કલ્યાણ સિંદુનું રાણી સાથે કોઈ નિર્ભય સ્થાનમાં પ્રસ્થાન-કેસરનું જાણને શોધતાં

શોધતાં આગમન-જેને 'અપ્પ' પુનર્મિલન, ઉભય વચ્ચે
 અભય-કારક સંવાદ-બાંઝી બીધલું : અપ્પ-પ્રાપ્ત-દરમ્યાન દીવાની
 સ્થિતિમાં બાલુમતનું આગમન-ભાળી દીવર વચ્ચે પુનઃ
 અપ્પ-કર સંપ્રાપ્ત બીધ બાલુમતી કુમાર કુચમસીદનું માતાની
 મદદે આગમન-કુચમદાર કેસરી, અને કેસરીદાર કુચમ
 સંપ્રાપ્ત. ટેગસો.

પ્રવેશ ૬ ટેગ—કોટે ચડેલા કોઈક-કોઈકને જોઈ વખત વચ્ચેથી અપ્પા
 સાથે સમાધાન કરવા માટે અપ્પા મદદે આગમન-કુચમ-
 કિશોરના પ્રધુવ મીલનનો નારક પ્રવાસ--અને કિશોર અપ્પ
 વેગે અંતર મુશામરાળાનો રવામ, પ્રિયા--પોષ્ટનો અંતરિક
 ઉત્સાહસીદનની મુખાંકનો પુનઃ જાહેર રમકંઠ, ફરીથી
 સોદલ, અપ્પા વચ્ચે જાહેરો જાહેર.

પ્રવેશ ૭ મે—વિરામપુરમાં કદવાલુનીલું મકાન-અપરમા
 તાની મદદે જતાં જાપ્તી થયેલા કુમાર કુચમસીદને આરામ
 માટે કોચનીને પોતાના નીવાસમાં સોંપી કદવાલુસોદનું
 પુનઃ પોતાના રાજ રખીની સેવા માટે અંગ્રેજીય પ્રવાસ
 કુમારસોદના પિતૃમકતીનું સ્વીકૃતિ પાંચાલ, પ્રજાથી પ્રજાથી
 નીના પરિમ પ્રિમતી પરસ્પર વદાલ. બા. ક. કેસરીસોદનું
 અચાનક આગમન, કુચમકાનાં લોગત વચ્ચે પોતા પુત્રી
 વચ્ચે અપ્પ-કર મુદ્દ અને જો પ્રિયા પંખાને કુદ કેસરી
 બારી પહોંચાઈ થયેલું મેડી નંખન

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ૩ બો.

અવેશ ૧ હો અરુણ—બનવેર અરુણમાં રાણી જાનુમતિનો
હૃદયરોદક વસાવ—રાજા કનકસીંહ બને રાણી બને બેભાન
રાજા રાણીની એ ભાવયુ પરિસ્થિતી પર વીર કલ્યાણસીંહનો
દરબારમાં પોકાર—બને,

“દસાના દોરે દરેણુ દુઃખે આ એ દુઃખનો દર થો,
ખરે મૃત્યુ બૂમમાં છે કસેટી કજ એ રસિયો,
કંઈ આનંદ મંગલને કંઈ વરસાદ અશુભો,
હસે છે કોક વ્યકતી ત્યાં રહે છે કોઈ વ્યવસ્થા—”

દસાના દાડણુ દોરે સંજાથી અસરકારક દિદગાર—સીપાઈદારા
કુસુમ—કળા કેદ થયાના મળેલા સમાચાર, ખાદ રાણીને
નાર્ભય કુસુમ—કળા કેદ થયાના મળેલા સમાચાર, ખાદ
રાણીને નાર્ભય રથાનમાં સેવા સુશ્રુષા માટે કલ્યાણ સહજનય
છે. તે દરમ્યાન બેભાન થએલા રાજા કનકસીંહના દાયમથી
હયાંબાર છીનવી લઈ કૈલેશ્વરીના તથા કુસીંહ કુટુંબતાથી
વંત કેદ કરી રાખ્યા છે.

અવેશ ૨ બો હોરવાલ અકુમરીઈનું ‘દયાનખાનું’—ઓશીસના
કા નેત્રી કંટાળેલા અકુમરીઈનું પાવાળ પર રમખાણુ—
શરણીતાનનાં મુક્તનાન—નાયકાએ સાથે નચાવેલા નાયમાન,
અપલાએ આવી અચાવેલાં અપલ અશુભાણુ સીંહ અપલાના
કરેલા હસ્ત મેલાવનું કૈન્સપાણુ—”

અવેશ ૩ બો દેશ રી સુવન—કેલા કેટી કુર કાંથી કૈલેશ્વરને
થતો અતરંગ પક્ષાત્પ, દેશરીએ તેને કરેલી કેદ, કુસુમ

કુપારને કેશરીના હુકમથી દેહાંત દંડની સજા. કસાવતી અને
મહા હામીને દેહાંત દંડની સજા તથા નનારા કુપાર કર્તા
સોંદને મૃત્યુવર પટકાના મારતા ભાગીરથી રાણી મે કરેલો
જમાવ.—

ટબલો.

પ્રવેશ ૪ થો જંગલ—પાદ સોપાઇઓ કુમ્મ કુમાને મારવા
લાવે છે તે દરમ્યાન સાધુના લીલાસમાં વીર કથાઓ
આવી પહોંચી ઉપદેશના પ્રયંત મારથી તેમની મની ફેરવી
નાખે છે. સેતાનોનું સાધુઓના શ્વપાં પરીવર્તન થાય છે.

હજારોનાં મળાં રેંસી, પ્રાંચી પેચનાં પેળી,

કલવ નીરોળી કરી, જળી એ નોકરી કરી—૧

લજ્જ દત્ત પ્રાણની પરવા, કરી જદાએ અમે મરવા,
છતાં માલીક મે પરવા, જળી એ નોકરી કરી—૨

કરી પ્રાણાકુળી રહીએ, કદર જ્યાં થય ના કંઈએ,

નીરંતર રોડણું રહીએ, જળી એ નોકરી કરી.—૩

પરાંતીન પીંજર પડીએ, પરીણમે રહી રહી મે,

ખુળી ચન્ન તિરે વીયરીએ, જળી એ નોકરી કરી.—૪

વમેરે સન્દેશી એવી અભાચારની નોકરી નહિ કરવા સખ્ત
પ્રતીજ્ઞા લે છે. કથાઓસોંદ તેઓને તથા કુપારને બધું કનક
સોંદને મુક્ત કરાવવા રવાના થાય છે.

હિરાની બની પુત્રને શોષતી બાનુમતીને ભાગીરથી સાથે
મેળાવ થાય છે. પાદ કળા તથા પૂંડને બધા માંગ્યો મારવા
મારતા ભાગીરથી સવને બાવાની બધા જાય છે.

પ્રવેશ ૫ માં બેલખાનું—ઉન્મત્ત દિવાના દશમાં બેલખાનામાં
કનકસોંદના દશા અને સમયની બધીદારી સંજયી સમજા

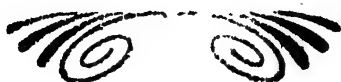
હિદ્ગાર, કેશરીને। પદ સંચાર, - કનક-કેશરી વચ્ચેના અંતીમ સંવાદ, કેશરી કનકને પોતાનું મસ્તક નમાવી શરણે થવા દરજ પાડે છે. ત્યારે કનકસીંહ “એક અવાનાશી સીવાય અન્ય રાષ્ટ્રને પણ કનકસીંહનું મસ્તક નમશેજ નહીં” એવો જવાબ વાળે છે. જેથી ગુરુએ થઇ કેશરી તેને એકથઇ કતલ કરવાને કુરસીદને હુકમ કરે છે દરમ્યાન કુસુમ-કન્યાશુર્કીદ વચ્ચે આવી પહોંચી કેશરીને કેદ કરે છે. ટેબલો.

પ્રવેશ ૬ ડો અપલાનું મઠાન—કીશોરની રાહ જોતી કુંતલાના વિરહોદ્ગાર—કીશોર—કુંતલાનો રમુજ પ્રણય મીલાપ—ગપગેઝેટ વાંચતાં વાંચતાં સીંહલજીનું આગમન તે દ્વારા પિતાના મરણનું કીશોરને પીછાણ-પીતા પાછળ પ્રાણ વીસર્જન કરતો કીશોર અને કીશોર પાછળ પ્રાર્થાપણ કરતી કુંતલાને જોઇ અપલાને થ એલી મનરામણ-ચમરાક સીંહલજી એક મુક્તિ અજમાવી. કીશોર કુંતલાના પ્રણય બચાવે છે. અને ઉભાયના હસ્તમીલાપ સાથે સીંહલજીનું “દતિત્રીનાટ્ય પુરાણોનું પારાયણ સમાપ્ત થાય છે.

પ્રવેશ ૭ મો રાજદરબાર—કુમાર કુસુમસીંહને રાજ્યાસનપર બેસાડી પ્રજાજનેને રાજ પ્રજાની દરજ રહમજની, આ અસા સંસારથી કંટાળેલો કનકસીંહ સન્યાસ લઇ જવા નીકળે છે કુસુમ કુમાર રોડીએનો ન્યાય ચતા સુધી તેને રોકે છે પોતાની હાજરીમાં કુસુમ કેદીએનો ન્યાય કરે છે કેટીવ્યસીંહને દેહાંત દંડની સજા દરમાવવામાં આવતા તેના અંતઃકરણના અપાર પશ્ચાત્તાપના શબ્દો સાથે ણાવતી રજુ થાય છે. અને પ્રાણેશને વીનવી પોતાની સજાની ક્ષમા અ-

પાવે છે. બાદ કેશરીને કારાગરની સજા ફરમાવતાં તે અકાંઠારી રાજા કદાર ખામ્બ આત્મધાત કરી મરવા તૈયાર થાય છે. ફરમાન તેના પીતાનું રૂપ અંતરિક્ષે જણાવતાં તેના પ્રભાવે કેશરીને પોતાના કૃત કાર્યોનું બાન થવાથી અપાર પશ્ચાત્તાપ સાથે પિતાની અસહમતી ટાળવા માટે કુમાર કીરતીસીંહને પોતાની કુંદનપુરની માદી સોંપી મોટા બાધ કનકસીંહ સાથે નિમિષારણમાં તપ આરંભવા નિશ્ચય કરે છે. ફરમાન બાગીરથી, બાનુમતિ તથા કુમાર કીરતીસીંહને અને વંદા દાસી સાથે હાજર થાય છે તેમને જોઇ સર્વના અંતરમાં હર્ષ થાય છે બાદ પ્રધાન કૈટલિયસીંહ પણ બલિષ્ઠનું જીવન પ્રજા ભક્તીમાં ગાળવાની ઇચ્છાથી કુસુમ કુમારના હસ્તમાં કુમારી કળાવતીનો હસ્ત સોંપી વનવાસી સંન્યાસી થવા તૈયાર થાય છે. કલ્યાણસીંહને તેની સેવાની કદર કરી મુખ્ય પ્રધાન પદ તથા વંદાના વંશજોને રાજા તિલકની સત્તા સોંપવા સાથે કુસુમ કળાના હસ્ત મેળાપ સાથે અમારા આ નાટ્ય પ્રયોગની સમાપ્તિ થાય છે.

શાન્તિ ! શાન્તિ ! શાન્તિ !

કનક-કેશરી નાટકના મુખ્ય પાત્રો.

પુરુષ પાત્રો

કનકસિંહ... કુસુમપુરના મહારાજ.

કુસુમામંદ... કનકસિંહની જુની રાણીને કુમાર; કુસુમપુરનો મુખ્ય મંત્રી.

હીતિસિંહ... કનકસિંહની નવી રાણીને કુમાર.

કેશરીસિંહ... કુંદનપુરનો રાજા, કનકસિંહનો સગા ભાઈ.

દોષદેવસિંહ... કુસુમપુરનો મુખ્ય મંત્રી.

કલ્યાણસિંહ... કનકસિંહનો વફાદાર સરદાર.

કુરસિંહ... કુંદનપુરનો પ્રધાન.

કિશોર... કુંદનપુરનો પ્રધાન.

અકુમ્ભસિંહ... કુંદનપુરનો એકદીકા કોટવાલ.

સીંહસિંહ... કુંદનપુરનો નિવાસી, એક પૈસાદાર અવાસ અવળી.

રૂઝવણી... બનેલો નરહી સુધારાનો સાથી પાછળથી.

અપભાનો મજેલો પતિ.

સ્ત્રી પાત્રો

ભાતુભતિ... કનકસિંહની નવી રાણી, કુમાર હીતિસિંહની સગી માતા.

ભાગીદાસી... કેશરીસિંહની રાણી.

કુસુમવતી... દોષદેવસિંહની કુમારી, અને કુસુમકુમારની પ્રણયિની.

અપભા... એક વિધવા અવાસજી, પાછળથી બનેલી સિંહસિંહની સગી.

કુંતલા... અપભાની વિદુષી કન્યા.

તદુપરાંત-સાહેલીઓ કંચનીયો નામકાઓ વિગેરે.

૨૨૦ :-- કુસુમપુર, કુંદનપુર, વિરામપુર નેમપારપ્પ અને તેની.

નિકલનો પ્રદેશ.

કનક-કેશરી નાટકનાં ગાયનો.

નાન્દી-મંગળાચરણ

૧

બાળાઓ—

વંદુ વિમળ વિશ્વાનાથ

જયશ્રીનાથ, જયલલામ, ગણવંશ પરશુરામ

ન્યારી ન્યારી ફૂલ નીરખી સ્વ.મ.....વંદુ

નમ, નમ, નમ, નક્ષત્ર નમ

વિશ્વ વાંધિ વિમળનાથ

અમર અમર હર જયધર હર હર પ્યારા અભિરામ...વંદુ

કંચનીઓ—

૨

નીરે નીધપમ પધમમ પડે મરે રેમ ધધનીમ

પધમમ પડે મરે નીસા.....

સાનીધનીરે સાનીધનીરે મપરે મપ

ધનીધપમરે સાનીસા

તનન તનન દીમ નાદીર દીર દીમ દીમ દીમ નત નત નન વન

દારે દારે દીમધે તનનનધે તન જાલી લીલીમ

કાંતિ કમલ પ્રકુલ રહો યાવતઅન્ન દીવા કરી.

નેક ટેક વૃષવર સજિત દિન પ્રાતદિન દ્વિગુણીરો.

ઝેતીર કાટ તકતા કહાં મેઝે દીન નય ધેલા મીન તરાનજી.

દીના કીદીત ઝેતીર રહતક તકીટધ—(૨)

બાળુમતિ—

૩

પિયુષ પ્રાણ પ્યારા પધાર્યા પ્રેમાળ

અંતરના માલ રસિક રસીયા રસાળ.....પિયુષ

વસંત વિકાસ્યે ંહાલા ચિરહી વિહરીયા
 આવો હવાતા, હેતે હિંચોળું હું લાલ...પિયુષ
 કમની ચિરહની કહું કંઈ વર્ણવી
 પ્રભુમુ પાયે પડું પ્રિતમજી લાલ.....પિયુષ

કનક ભોનુ—

૪

કનક—"શાશ્વી તું મ્હારી છે પ્યારી સુખકારી સન્નારી
 ગેરી ગુણુશાશ્વી ગુલગર
 ભાનુ—"છોડોજી હાય મુજ સાથ તજો એવી વાત
 ખીજીને જતાવો પ્યાર—"...શાશ્વી

કનક—"ના રીસાવો શાશ્વી આવો."

ભાનુ—"દુર જાઓ ના સતાવો."

કનક—"શાશ્વી સુજાણ મનિની માન"

ભાનુ—"હું ન જાવો.....શાશ્વી"

ભાનુ—"જાઓ જીવન મેન મુઝાચે
 છોડી દો મયકાશે ખાચે"

કનક—"જાઓ જીવન મન મુઝાચે
 તો ન પડશે ફરીથી પાચે."

ભાનુ—"ના જાઓ જીઆવો, રીઝાવો મનાવો
 આતમદાર દીલદાર"...શાશ્વી

ચપલા—

૫

હારે કાને કહેલી વિધવાની આવી વિપતિ
 વિધવાની વિપતિ વિધવાને વિપતી.....હારે કાને
 વિધવા વનિતા વિહારી વિનાની
 સ્વમિ વિનાની ખાલી જીંદગાની.....હારે કાને

સંસારના મુખ વૈભવ સંપત્તિ

વિધવા સ્ત્રીને મન હોળી સગમતી.....હારિ કોને०

અપભ્રંશ—

૬

“ ચિત્ત ચોર છે ચકોર સહુણાજી સમળા

લટકાળજી વાહ હોરી વાલજી

કરી કુંતલાનું કામ બહેલા વળજો વિનામ ”

શિંહલજી—“ રસીલી રામા બોળી બામા કારી કટાક્ષની તે
મારી કટરીયાં, અહા પ્યારી મારી કટરીયાં

કંચનીઓ—

૭

શરામે અરમવાનીસે પયાપય જામ બર બરદે

તેરે કુરખાન અયસાદી નશીમેં મરત કર કરદે

પીલાકર મય જુલા દેગ હમ દીલસે ગમદો આલમ કે

તેરે કદમે પેંસાકોનીંદ કયું કર સગક ધર ધત્તે

શરામે નાખરી તારીંદ કયા હે હમસે અયકામીલ

મીટાકર જો ગમીકો શાહ માની દીલમેં બર બરદે

કેશરી—

૮

સમશેરો ચમકવી શનરને હંફાવી જીતી સંગ્રામ

શયુ બરમાં રયુ રથજમાં અતિજમાં સર્વેના મુકારી માન

સત્તુ જળને બધ સલ નમવો જાતીમ જુદમ જમાવો જમાવો

બહાદુરી બળથી બતલાવો પુરી કરી ખુશરી

સિદ્ધિ આ સારી ખુશવી બારી જીતો સંગ્રામ

કળાવતી—

૯

મનહર મુદબર મધુરી મીટ માંડી નેત્રો તાર્યા

પ્રિય પ્રાણુ તોય ન આવ્યા

વિઠ્ઠી વિપદ પળ જુમ સમ જાયે
 અંતર પ્રિય વીજ અતિ મહારાયે
 તનમાં મામાં લાગી લાલ દામ પ્રજાને કામા...પિયુ-
 સગદ ચદ્રિકા સુદામ શુભ કેવી ખીલી
 વળી વનચટિકામાં જુસામતા કેવી ખીલી
 કળો કુમળી કુસુમની કાન્તિવાળો કેવી ખીલી
 મુદ્દ વૈવનની બહાર તેરી ખીલી-ચિરહી વિપદ

કળાને સાહેલીઓ - ૧૦

સા-“વાહ વાહ નાનકડી નાજુક નાર

સરમાતી ના ચાલી આ સાહેલી ”

ક-“જાઓ સતારો નાદ નાદક બનાવો

જાણી જાણી દગા અકિંથી વહેતી”

સા-“આવે રસીક વર જો અલમેલી

મીઠ માંડી ઢી જ્યાં મદ બેલી”

ક-“પત્થર પ્રતિમા સમી જણાઓ

નાદક સાને રૂઢને બનાવો ”

સા-“જાણી રંગીની રસીલી કમીલી”

ક-“દગા સાને બનાવો સ માંડી”...વાહ વાહ

કુસુમ -

૧૧

પ્રાણથી પ્યારી, સરસસારી, મુદ્દુમુગ્ધી,

જમરે જડી મધ, જડી મધ દા—”

કળા—“અલમેલા ખામ આવો, રસીલા જી રીઝાવો

મીઠો અલમેલી મીલાવો, ઉમિં અંતરની જાણાવો

સ્વાતિક જગ વિજુ ચતક જયમ કું તવપું છું

પ્રિય પ્રાણ વિના—”

કુટ—“કુગ્ગાન સદા નિજ પ્રાણુ કરે,
પ્રણામ પ્રણામિની પરજ મરે”

કુંતલા— ૧૨

જંમ જોખનને જલીમ જમાવું કું

મન મોહનને માનથી મનવું કું

ધારા પખીજ પ્રેમ પિંજરે પુરી દઉં

મારી નયન બાણ એ અજણને ત્રીધી દઉં

કુહું કું કુહાવું કોલાવું ચૈવનને ખદાર કું—જંમ

કુંતલા— ૧૩

મળાએ જર માણશું મોહન મારા

પ્રેમી પખીજ પ્રેમ કુંજમાં ધારા.....મળાએ

આનંદ આનંદ આજ અનિ મહાર

પ્રેમ અમૃત રસ રેલાએ ધારા—”

કિશોર—કોલવી કાલને લેગી તું લલનાર

ધારી પાંખણી તેં પ્રેમબાણ માર્યા” મળાએ

૧૪

અપલા—જેટ આકેટ મમાર, ચાલ સુગા ચમાર;

બબીચર કરનારને ધિક્કાર છે,

સીંદુલ— ‘આમ એમ જેન્ટલમેન વધા બોલે છે તેણ,

લયબલ કેસ કેરે જનાર છે.....જેટ—

સરત સુંદર છે, બહા વાર નર છે, ”

અપલા—“શું શું તું નર છે ? નાના ખચર છે.

શુરા કામી કુકર્મી—પાંખાર છે

સીંદ—“બંદા તારા મામાના સરદાર છે ”...જેટ.

કેશરીને તેનું કૈ-ય— ૧૫

હાં જંગી રોગ શત્રુને ચોરસ ઘેરા
ભરકને આમળયા પેઠે પાલીને સમામે કરને જો
સમશેરો જોરદાર અમઠાવો તેજદાર
કુરુષનનો કારભાર મોઠાવો ખાકસાર—હાં જંગી
દેખાડો જોર કશુ પો જોર જોર
કરમણી કનુ દેર જમાવો જંગી જોર—હાં જંગી
અંક પાંડો સમાપ્ત

અંક બીજો.

આદ્યમતી

૧૬

ભવકર અવગ્ય બીતિ પ્રક બાસે
રાજા નિવાસી થમ કુ વનવસી
થવ શુન્ય આ હરણ દુઃખથી તરણ
વિધિયે દસા કીધા થયા કુખ નવારા
વિપતિઓ સડુ કપારે ટોળે
જીવન ખાઈ કામે પ્રિયસૂત વિચુ હવે—

અવક—

૧૭

કેલુથી પ્રાપ્તિ કુખની બધા ત્યાં પણ દુઃખની થઈ
વિવંદોતસવ થતા બધાં ત્યાં જીવ્યો પુત્રુની થઈ
આવતી આહત વાર મરદપર
નામરો પર આહત ક્યાંથી
બોલ ખરાબી કબીર ન-૭૫૨
કંજુલ જન પર જહેમત ક્યાંથી

મહાત્મા જાને છે ચંદ્ર સુરજથી

તારથીઓની સહિતજ આંધી !

૧૮

મહાત્મા—તું આંધી દાડી લાસાની, મુખજ દીવજર જાતી
પહીલે મીસજીજ મુતે કળા મહેરયાની...મુંબજ.

મપલા—તું આંધી દાડો સોહેલો બેકુમી મન માલ્યો
જહેગે અધર રાગેલો તો નાવન્યા કુળાની...મુંબજ.

મહાત્મા—કગામીધજીજ કાત મુખે આંધી તુમજીતલ

મપલા—હાલેયા વધ આંદાત મુખે ન કંઈ દેરાની...મુંબજ.
વંદા

૧૯

રવકું રાતડીન રાત ત્રિજુ દયા ધર કિરતાર કુપા કર

અટકું જાવાનક જાવજરે જૂવર દયા ધર—કિરતાર

ક માલનું અંતાન છે આ હાલ નજર ધર—કિરતાર

અમું પું અદાવરી જાતી કું કંદરે કંદર—કિરતાર.

મેળાવ મહારાજને મધવેલ માવાર—કિરતાર.

મહાત્મા—

૨૦

મેળાવો કેહ માવાળુરે મારો જામ,

જાણુડાને નીરખે નવન રવા !

હાલ કેને કું સજાવું રે સુરા હાલ—મેળાવો.

રિમ્મન દો ના રહ દેવું કાટી જાવ,

આફન આ રહેતાં અરે, ત કું તાસી જાવ

ક્યાં શોધુ ! ક્યાં પામું રે મારો જા.લ—મેળાવો.

કુંતકા—

૨૧

મીઃ કીધી છોડી પ્રજા પ્યાન, નવના તારા,

વારી જાહે જીવન મુજ પ્રાણ,

કાળા શોખીલા દયામ મારા—મીઃ

કિશોર—“દીપકશી દીપતી દારા હું પતંગ પ્રાણી છું.

પ્રિયા તું બચાવી ને હું કુરંગ પ્રાણી છું

કુંતલા—નહિજ નાથ તમે નરનર હું નારી છું.

પ્રભુસમ પ્રભુ તમે પામર હું નારી છું

વાહજ દીપદાર વાહ વાહ—

કિશોર—મકુરા મૂંઝી તું હું પતંગ પ્રાણી છું.

દેવી તું દેવીદાતા હું મનુજ પ્રાણી છું

કુંતલા—પિયુ પોપટ તમે પ્રિય પ્રાણી યુરી નારી છું

દયાના દેવ તમે એ દેવતી હું નારી છું.

કિશોર—વાહજ ગુણજાર વાહવાહ—હીં

કળા—

૨૨

જીવન વિશ્રામ હ્યો, એવી રાગમી વાત વિસારી

કહી સુખ તો કહો દુઃખ જો, ચિરંચીતી કૃતિ ન્યારી

કુન્—કળા પ્યારો પ્રિય મારો ખરે વ્યારો કળા ન્યારો

મૃદુ મુત્તર મનોહારો મને ગીતો તે આમારો

કળા—ન બોલો નાથ એ વેગે બોલમની હું દાસી છું

પ્રભુ પ્રિય પ્રાણ મદરા આ પ્રભુની હું ઉપાસી છું

અંક ત્રીજો.

કલક—

૨૩

પ્યાગી પ્રમદાને પ્રભુજી અચાવોરે

સતજી સતીને નહિ સનાવેરે—પ્યાગી

ચંદ્રદત્તી ચંદ્ર-ની ચનુરાને પ્રભુ અચાવોરે

સુહરી સુખગા સાત અગા! પ્રિયપાતેની છે અતિ
પ્યારી

આરાંબના—

૨૪

અજકે અજબ મુવટ ઇંધા સાલ ઇંધા આશુ' ઉમેદ્યુ
અલાહ મંજ હી આહીન...અજકે.
મીઠા કામલ લાલ લહીયો પરિપ્રે આયણુ
કાગલ ચવિયો.

ખીર ખંડ્યુ' ક્યો વેધા રાતવંધા આશુ' ઉમેદ્યુ
અલાહજ આહી...અનેક.

હીનત રકનતે રત થાચે રાજિ ધરત
દુદને તે હરી આધોરાજિ

સુરસંખ્યો ક્યો વેધા રાત વેધા આશુ'
ઉમેદ્યુ' અલ.હ મંજ આહીન.

સિંહ-ચપલા—

૨૫

ચાહે. ચાહે. રસીક રમાનર પુણુ' પાપ તમોગ
માનસ સરનાં રાજ હંસ થઇ મુન્તા ફળને ચરશે
દેવ હૃદય રસનાં મહા-—ચલે.૦

સીં-ધન્ય દીવસ છે આજ અમારો

ચ-પ્રેમા પતિ અજળાને તારો

સેવા સ્વીકારીને પાપ નિવારો

સીં-નારદિન ચાહુ પ્રાણ—ચાહે.૦

હુકેસરી—

૨૬

આજ-મધ નિપતિએ વણમાઇ

કમ' મતિ મહારી ન્યારો ન્યારો પ્યારો પ્યારો

છગ બળયા કીધીજ સવ.હ

હરના ઉમેક પુરી કાધી ફળખળમા

કાનિ; દીખી, કહિત, ને થી મળી મહ અમાવ
વિજયની વધાઈ—માન ૦

કુમુદ—

૨૭

હસા થઈ જા શી પ્રજા મહારી
અલગ થઈ અલગેલી પ્યારી
કળા થઈ ગઈ ર શીથી ન્યારી
થયો કુર આમ વિધી શું કામ ?
વિધાના તુજ કૃતિ છે ન્યારી થઈ ખવારી...હસા ૦
જમવર જમવર તું છે પાતક ટાળક સૌનો
મુજ પર કર દયા, નિહુવર કરતું મયા, દીનદાસ જા
વિશ્વનાર, વિશ્વધાર, વિશ્વમાં વસી રહેનાર...હસા ૦

શાવુ—

૨૮

ક્યાં મળે પ્રાણ છવન પ્યાન
ધરણીએ સુન ક્યાં છે મહાન
પ્રજા ભક્ત વતસલ કા નિરદ યુદ્ધ
પદ ધર્મ પુરધર કાં ધર્મ યુદ્ધ
રનામી સુત રેળાવો મહારા—ક્યાં ૦

કનક—

૨૯

છવન પલટાઈ જવાનું ખરે જાંતે ખરી જાણું
એથી મહેતર છે આખર કે લલાછમાં મરી જાણું
કમેવર ખાકથી નિરજાણું ખરેખર ખાક યાવાણું
વિરાગી રાગી કે ભોગી ભલા છું અને જાણું
દેશભિમા પ્રજાજાણું એ ખરેખર દોળીમાં જાણું
દીલી કાળી લઈ કરણું જાણું એથી આંધક મરણું

કુંતલા-છોડો છોડો પિયુષ કર છોડો

સરમાવો ના ભોળી નાર

કિં-“અભણેલી રંગભાંગી તું છે પ્યારી”

કું-“છે પ્યારી તિતનમારી છોડોજ દાસદારો

વિવસી, ફદારી, લાલજી, ભાંગી-છોડો-

કિં-મીઠી મુર્તિ આ તદ્દાર દસી ગઈ દીનમાં

વસી તન મનમાં”

કું-“તન જતિ હલકાય મન મલકાય અંતર માંજ

કંઈ કંઈ થાય, મદન વ્યથાય—છોડોજ

શીલકાવપત્તા અમે કિશોર કુંતલા ૩૨

મધ ગઈ સકેની સારી થાતી મરી બરમદી

આનો બની આપાદી હનુકા પુરા થઈ છે આજ

હીઠ જોડી મળા દા પ્રણય કળા ખાલી

નાચો માવો આવો ધુમ મચાવો ને આપસમાં આજ

સહે—

વિનય જય જય તિમે વન્યો

ક્ષત્રિ કુળ માતંડ પ્રગટ્યો

શીવલિ શીકાર કરજ્યો

કિરતાર, પાલનદાર, ગુણઆચાર, સૌ મુખ સારણ

વૃહીજયોતિ, તું વિહૃતિ વિશ્વમુર્તિ પ્રાણપ્રાર

અર્ધ સક્ષી સૌથી પ્યારા—(વન્ય)

શાન્તિ:

શાન્તિ:

શાન્તિ:

જાહેર ખબર.

અમારી કંપનીના નીચલા નાટકોના ગાયનોની
ચોપડીઓ જ્યાં અમારો મુકામ હશે ત્યાંથી રોકડી
કિંમતે મંગાવ્યાથી મળશે.

ચોપડીનું નામ કિંમત.

બિલ્વમંગળ ઉદ્દેશ સૂરદાસ

૦-૩-૮

શ્રી ભકિતવિજય

૦-૩-૮

સુરેખા હરણ ...

૦-૩-૮

નાગર ભક્ત ...

૦-૩-૮

નીલમ માણિક ...

૦-૩-૮

યોગકન્યા ...

૦-૩-૮

મનહરમેના ...

૦-૦-૦

મહામેતા-કાદમ્બરી

૦-૩-૮

જોહરે શમશીર

૦-૩-૮

શ્રી જયમતી ...

૦-૩-૮

ઉર્વશી-પુરુષ

૦-૩-૮

ચોપડીનું નામ કિંમત.

માતૃપીતૃ ભક્ત પુરુષીક

૦-૩-૮

વિશ્વ પ્રેમીકલાપી

૦-૩-૮

અજય લક્ષ્મી ...

૦-૩-૮

પીપાલગત ...

૦-૩-૮

હાથલ પંમણી

૦-૩-૮

જેસલ તોરણ ...

૦-૩-૮

ખી ખલ બાદશાહ

૦-૩-૮

પ્રવિણ સાગર ...

૦-૩-૮

રાજ લલા ...

૦-૩-૮

મહાગાન શાંતનુ

૦-૩-૮

માલવિકા-પ્રેમિક

૦-૩-૮

સ્વામીભક્ત સામાન્ય યાને

૦-૩-૮

વીર દુર્ગાદાસ ...

૦-૩-૮

વિહલદાસ હેમલભાઈ ભાવનગરવાળા.

શ્રી વિ. ના. ના. સમાજ.

